

براهوئی ہائیکو بیٹی متل، وساہت او شرک و پال آ تا درشانی

آسیہ ستار

ایم فل سکالر، شعبہ براهوئی جامعہ بلوچستان کوئٹہ

پروفیسر ڈاکٹر عبدالحلیم صادق

ڈائریکٹر بلوچستان اسٹڈی سینٹر، جامعہ بلوچستان کوئٹہ

عابدہ بلوچ

اسسٹنٹ پروفیسر، شعبہ براهوئی جامعہ بلوچستان کوئٹہ

Abstract

Haiku is a form of Japanese poetry which is comprised of 5-7-5 verses. This genre of poetry has been transferred to the other languages of the globe simultaneously. The Brahui literature also adopted this genre of poetry like the other languages of the world till the end of the twentieth century. In the Brahui literature, this genre of poetry was practiced from time to time. The Brahui Haikus, mostly the subjects like, nature, love, patriotism, culture, and the religious matters have been discussed from the last fifty years. This paper focuses the proverbs, riddles and superstitions in the Brahui Haikus to let the people know about the background of this genre.

keyword: Haiku, Japanese poetry, literature, focuses the, proverbs.

ادب انسان نا بھاز بھلو ضرورت سے اندا سوب آن انسان تینا رشتہ ء ادب آن جتا کنگ کپک ادب یٹ خاص کر شاعری ایلو بشخا تیان زیات اہمیت نالائے۔ شاعری خیال فکر و فن لوز و جوزہ غاتا اداری آن مونا بریک۔ لوزاک زبان نا علامت آ تا وجہ غان جوڑ مریرہ غ زبان بندغ آ تا مریک ہرا کہ بندغ نا فکر و سوچ نا درشانی نا کسرء۔

شاعری انسان ناہمو خواست احساسات جوڑہ مہر و فکر نا پاشی نا پنے ہر اکہ لوز اتا دروشم نئی اسہ جتا و رد و بند کسے تن اوار مقصد کس پاش کیک انتے کہ دامت و لچپی و دی کنگ آن بیدس تینا عیب و کھیب نہا ہر ہمو سر حال ۽ شعری دروشم تنگے ہرافتے اومسوس کیک ہراٹئی زندنا فوٹو نظر بریک پارہ شاعری زندنا آدینک مریک۔

اسہ شاعری سیکن فن و فکر اسلوب مقصد و اہمیت ۽ جوان سرپند مننگ الہی ۽ کہ داتی فن و خیال ہڑ دوسرا درمیرسہ اسے تخلیق کس مونا اتیرہ ہر اکہ وزن خیال و اسلوب نا کمک اٹ مونی تخلیق کس پانتنگ۔

براہوئی شاعری ٹی اراوڑنا شاعری نارواجے اسٹ فطری ایلور و مانوی اکہ نن براہوئی شاعری ۽ مونا تنخسا بشخ و بانٹ کین تو خلتی شاعری ٹی دھنکے باز اصنف آتیا شاعری دو بریک اندن ناجد ید شاعری ٹی ننے باز اصنف آک ہم دو بریرہ ہرافتے شاعری تن شوق تنخوا کا شاعر اک طبع آزمائی کنگ نا کوشش کئی سرسوب خننگرہ کہ دا صنف آتیی حمد، نعت، نظم، غزل، مثنوی، رباعی، سانیٹ، ہائیکو ۽ پین پین اوارے۔

اندن ہائیکو جاپانی شاعری نا اسہ صنف کسے ہر اکہ جاپان کئی باز پنی ۽ جاپان کئی دھن ۽ شاعر س گدریتگتے او شوق کئی ہائیکو نگاری کتہ نے۔ جاپانیک سال کئی اسہ دے کس اڈتسونو ہر ادے او فک ”ہائیکو ڈے“ نا پین ۽ تسونو ہر ادے ہتم ڈے ہم پارہ او فک باز خوشی مہر و جم و جوش کئی دادے ۽ تدیفیرہ دادے ۽ او فک تینا روح ۽ تازہ کنگ موسم نا بدل مننگ او ہتم ناموسم نا شروع مننگ نا اسہ اعلان کس پہرہ مریرہ۔ ہر اکہ ہر جاپانی ۽ فطرت نارنگینی ۽ بیان کنگ نا اسہ موقع کس دوایتک دادے ۽ او فک قصاص مسہ ہزار ہائیکو نوشتہ کیرہ۔ او پارہ کہ ہر بندغ نا کلان زیات خوش مننگ نا اندازہ ۽ اونا زیات ہائیکو نوشتہ کنگ آن خننگک۔

جاپانیک سال کئی تقریباً اسہ لکھ ہائیکو نوشتہ کیرہ ملک نہا ہر چنکا بھلا شمار نا اخبار کئی رسالہ غایتی ہڑ دے دا صنف ۽ گڑ اس نا گڑ اس ہائیکو چھاپ مرسہ مونا بریرہ۔ کہ دا گیز او فقا زندی ہائیکو نا قدر و اہمیت ۽ پاش کیک۔

ہائیکو نا میدان دا خدر شبابت ۽ کہ جاپان اٹ ہروڑنا بندغاک دا صنف ۽ طبع آزمائی کیرہ اوڑے اسہ سیاسی کئی بندغ کس مرے یا طالب علم کس، دفتر سینا آفیسر کس مرے یا ار ۽ سنبھا لو کو نیازی کس بزغ کس مرے یا ملازم کس یا وزیر کس دا صنف ۽ تینا خیال ۽ مونا اتیرہ۔ دا صنف جاپان کئی ساعت تیری نا اسہ جوانو مشغلہ کس او جہہ ن مخلوق باقاعدہ کا تک دافن ۽ ہیل کیک او تینا جوڑہ غاتے ہائیکو نا دروشم ایتک۔

ہائیکو نا تعریف:

ہائیکو پیش آن بروک صنف نئے۔ شاعری ناکلان گونڈا نگا وڑے کہ داصنف نئی اسہ شاعر نس بیرہ مسہ مصرعہ ٹی مکمل یا با مقصد ہیئت یا سر حال نئے بیان کیک دانا اولیکو او مسٹیکو مصرعہ گونڈ یعنی چنک او اڑمیکو مصرعہ مچے مرغن مریک دائی رکن آتا تعداد بیرہ 17 مریک کہ دانا اولیکو مصرعہ ٹی 5 اڑمیکو مصرعہ ٹی 7 او مسٹیکو مصرعہ ٹی ولد 5 اڑمیکو مریرہ۔ دانا سر حال فطرت او ہتم نامد موسم ناندارہ کشی ے۔

ہائیکو نا تعریف ے کرسا تینا خیال آتا درشانی ے شمیم احمد دھن نوشتہ کیک:

ہائی کو جاپانی شاعر کی ایک مقبول ہیئت ہے جو صرف تین مصرعوں پر مشتمل ہوتی ہے۔ مگر شرط یہ ہے کہ تینوں مصرعے ملا کر صرف سترہ سالمے یعنی Syllables ہوں۔“

(شمیم احمد، 1983، 176-176)

جاپانی ے صنف سخن نس مننگ ناسوب آن داڑکن تینٹ جاپانیک مصرعہ رکن آتا کچ او سر حال ے خوندی کرینو اندا سوب آن داڑکن مسہ مصرعہ نامنگ ضروری ے نہ دافک کم مننگ کیرہ نے ودیفنگیرہ او دافکارکن آتا کچ ہم ہموکان مخصوص کروئے

ہائیکو نا سر حال:

ہائیکو نا سر حال فطرت نارنگا تے بیان کنگ ے۔ خاص وڑٹ دائی موسم ناباروٹ ہیئت وگپ ے۔ ہائیکو نا فوٹو ٹی بیرہ ہر چار انگا موسم نارنگا کختگیرہ کہ دافتیٹی تہو، پر، جمبر، برف، مش، تملار، آبشار، ہتم، خرسی، پھلاک، استار، طوبے، دریا، ریک، چکاک، سہداک داصف بنا اُست مریرہ۔ خواجہ افضل مراد نا ہائیکو تا مجموعہ ”بادام نا پھل“ ے تبصرہ کرسا ڈاکٹر عبدالرزاق صابر فطرت ے نازیفہ دھن نوشتہ کیک:

”ہائیکو تینا خاص انگا بحر وزن آتیاں بار دانا موضوع و سر حال ہم بیرہ فطرت یا

Nature مریک ہرائی کائنات نا خاص وڑٹ ہتم سرسوزی و پھل و پن آتیا

ہیئت مریک“۔ (مراد، 1994، 4)

اندن ہائیکو نگاری کن داصنف نگر جاتیان معلوم دارمٹنگ اولیکو شرط ۽ اوڑتن اواراوار صنف نواوڑوڈول نا ضرورت آتے پورومٹنگ ہم شاعر سینا فرض ۽ داناصول آتیاں پومٹنگ علم عروض آن واقفیت الٰہی ۽ ہائیکو نا مسہ مصرعہ ٹی بیرہ 17 رکن مریرہ اندن اگہن جاپانی ہائیکو ۽ ہرن تو اوٹی قافیہ ناچوڈس اس اف اونا شرط اف ولے اردو مرے یا براہوئی یا نناپین علاقائی ۽ بولی نس داڑکنن قافیہ ۽ اڈتسونن اگہ قافیہ مرے ہم تو او او لیکوئی مسٹیکو مصرعہ ٹی بریک ولے اڑمیکو مصرعہ قافیہ آن آزارمریک۔ اندن اگہن ہائیکو ۽ نظر شاعن تو دا بھاز وزن تہیٹی نوشتہ مریک ولے داڑکن زیات استعمال مروکو وزن۔ شیفکو نوشتہ ۽۔

مفلن فعلن فع

مفلن فعلن مفلن فع

فعلن فعلن مع

امرو صنف نس مسونے او براہوئی ٹی مدان مدان آ بسونے اوجاگہ ہلکنے نا براہوئی شاعری تینا سر حال ٹی مزاج ناسوب آن اسہ جتاؤ جاگہ نس تنخک ہرا تم کہ اسہ پوسکنو گڑاس یا صنف نس بریک متعارف مریک تو انسان تینا فطرت آن مجبور اوٹی دلچسپی ہلپک تینے اوڑان خوک کیک تینا تجسس ۽ تجربہ نارنگٹ مونا اتیک اسل اندن ہائیکو اروخت اسہ بھلو مزل نس خنگ آن گڈ بس پاکستان ۽ خاص کر بلوچستان ۽ سرس تو دا جاگہ نا مخلوق خاص کر شاعر حضرات آتہیٹی داصنف ۽ پنی کنگ اٹ منہ بندغ باز بھلو کردارس ادا کریر کہ او فتہیٹی محسن شکیل اقبال حیدر ۽ افضل مرادناپن ہائیکو نگار شاعری نا آسمان ۽ استار امبار گروشک ایٹک۔ او فک نہ بیرہ داصنف ۽ درستی راستی کریر بلکہ تہیٹی داڑے طبع آزمانی کنگ آن بیدس ہائیکو نا مشاعرہ ہم منعقد کر فیروا خواجہ غاک ارامقصد کن خید خلکر آخر تینا مقصد نی سرسوب مسر کہ اینو بلوچستان ٹی نا بیرہ اردو بلکہ دا جاگہ ناخس کہ بولی ۽ او فتہیٹی ہائیکو نگاری نا اسہ جوانو سلسلہ نس برجا ۽۔ دا بولی تہیٹی براہوئی ادب آ بیدس بلوچی پشتو فارسی ٹی ہم ہائیکو نگاری مرسہ ۽ ہائیکو تا مجموعہ غاک چھاپ مرسہ ۽۔

براہوئی ہائیکو نگاراک:

براہوئی زبان نا باز شاعر اک داصنف ۽ طبع آزمانی کرینو کہ او فتہیٹی خواجہ افضل مراد، ایماندار عزیز میگل،

عبدالقیوم بیدار، ڈاکٹر عبدالرزاق صابر، حمیرہ صدف حسنی، شاہ بیگ شاہ، ڈاکٹر اللہ بخش لہڑی، علی احمد شاہ، نادر قمبرانی، وحید زہیر، اقبال ناظر، شیخ عتیق حسرت، لعل بخش صابر، عالم عجیب، غمخوار حیات، شمس ندیم، عنایت ساغر، اعظم مشتاق لہڑی، جوہر براہوئی اوپین شامل می اندن باز اورناک اخبار رسالہ غائبی مینا ہائیکو تے چھاپ کر فساء۔

براہوئی ہائیکو ناسر حالاک:

ہائیکو اسے پدر صنف شاعری نئے دادے ٹک آن برو کو صنف نئے کہ دانی دے کہیلنگ نا اثرات آک افس اوفا مذہبی ثقافتی ادبی رنگا ک تخلیقی تجربہ غاک اوار افس داصنف مخلوق داجازت و تسونے کہ او فک تینا علاقہ موسم و حالات آتے ہر یسہ تینا خیال احساس و جوزہ غاتے ہائیکو ناسر حال جوڑ کر شاعری کیرہ داصنف بلوچستان نئی بنگ آن گڈ تینا سر حال نئی داجا گہ ناروایت آتا مطابق دود تینا موضوع ٹی شایبٹی انتگ و مجبور مس دانا سر حال آتیبی دے پے دے گیشتری بریسہ و ہر اقبیبی حمد، نعت، نظم فلسفہ ثقافت دین، راجی و یلاک اوتیبی بے علمی سنت و سیوت ناکی، ایلمی نیازی، نیازی ناخوار یک ظلم و زور کی لنگڑی انسانیت نابے قدری انسان و خننگ جدید ٹیکنالوجی نا تباہ کار یک خلقی زندنا درو شم فطرت مش و جبل، پھل و ہم زبان و ادب تشبیہ استعارہ، تلمیح خلقی نثری ادب نا بھاز ابشخاک دھنک متل و ساہتاک بجازی آزمودہ شرک و پال داکل ہائیکو ناسر حال جوڑ کنزگانو۔

براہوئی خلقی نثری ادب نا ہائیکو تیبی درو شم اسے زبان سینا جاندار متنگ ناسما و نا خلقی نثری ادب اونا متل و ساہت بجازی شرک و پال چاچا او خلقی قصہ غاتیان مر یک۔ دازبان سینا زیب و زینت مریرہ ہرا فک ننا زبان ناچا سنداراک ہزار سال مہالو جوڑ کر کو زبان و شون تر کو دا بشخاک ادب ٹی بھاز بھلو قدر نئے تخرہ۔ دافتیان اسے زبان سینا بھلنی و متکنی پاش مر یک۔ دازبان ناہمو گنج خزانہ تیان و ہرا فک زبان سینا مڈی و وارث مریرہ۔ ہائیکو اسٹو تومینٹ اسے چنکو گوڈ و صنف نئے کہ اسے مکمل ہیئت مقصد سر حال نئے دانی جاگہ متنگ بیان کنگ اسے ہنرمندی نئے خواہک ہائیکو تیبی متل و ساہت و بجازی شرک و پال آتا استعمال داصنف ننازیبائی و دینفینو۔

براہوئی ہائیکو میٹل آتا درشانی:

میتل ہمو جملہ یا ہیبت ۽ پارہ کہ ۽ مثال سیکن موقع نامنا سبت اٹ استعمال ۽ ہرائی حکمت ودانائی عقلمندی نا
پیتاک اوار مریرہ ہر ادے ننا ہوشیاء پادار بند خاک جوڑ کرینو کہ دافتا جوڑ مننگ نئی صد آسا لک لگانو کہ داننا
ہمو خلقی بشخ ۽ کہ دافتا جوڑ کروکاتہ باروٹ کس ۽ معلوم اف کہ دافتے اوٹک دے چوخت جوڑ کریر۔ داپک ۽ کہ
داگیراک اوفتا تجربہ غاتاردٹ جوڑ مسونو ننا براہوئی زبان گنج ۽ خزانہ تیان پڑے۔ کہ داگیرا اونا منگنی ناڈس ۽
ایتک میتل ناتعریف ۽ کرساعثمان ہنگزئی دھن پانک۔

”براہوئی زبان نئی میتل ہمو جملہ یا ہیبت ۽ پارہ ہرانا پانگ تون بندغ نا سمجھ ٹی اسہ

بھلو یا چنکو مثالی ۽ ہیبت یا گپ یا واقع کس بریک۔“ (ہنگزئی، 2004، 8)

ہائیکو میٹل نامثالاک:

باور کہ سنگت

بلہ کسک ہل تہ کشکا

ہیبت ۽ ال سنگت

(بیدار 2010، 63)

اصل آن خطامفک

بچ اصل وخت اس

کم اصل آن وفامفک

(حسنی، 2000، 24)

پرا گہ خو ۽

شرم اگہ اود، تو

بروس ڈو ۽

(مینگل، 1994، 24)

شترس خولم کن

کن کن دُن ہر جا

صدخہ ایلیم کن

(صابر، 2017، 53)

براہوئی ہائیکو میٹھی وساہت آ تا درو شم:

وساہت اسہ اندو چنکو جملہ نُس مریک کہ او ناپس منظر نئی اسہ سر جوقصہ یا واقعہ نُس مریک کہ دا جملہ نابنگ تن
ہمو واقعہ یا قصہ دماغ نئی گوئی کیک۔ دا وساہتاک ننا مخلوق نا جوان یا خراب ء کاریم ویل و واقعہ ناسب آن
جوڑ مسونو۔ او بندغ ننا ہمو کاریم نا وجہ غان راج نئی مشہور مریک۔ بھلو وختس گدریتنگک آن پدہم مخلوق او فتنے
گیرام کتہ نے داننا راج نا تول و بش نا آ دینک اریر۔

وساہت نا تعریف ء نور احمد پرکاڑی تینا کتاب ”براہوئی ادب“ ٹی دھن نوشتہ کیک:

”وساہت ہمو پیٹ یا جملہ ء کہ ہرانا پد ورنڈ اسہ سر جوقصہ یا داستانس مریک۔“

(پرکاڑی، 2001، 209)

وساہتاک شاعری نا حسن ء پین زیات کیرہ، مثالس:

دامسک ہزار

باوہ کسک اموسال

شاہی بس خروار

(مینگل، 1997، 26)

براہوئی ہائیکو میٹھی بجازی نا درو شم:

بجازی ہم ننا براہوئی خلقی نثری ادب نا شیخ ء بجازی ہمو جملہ یا ہیبت ء پارہ کہ او تینا پک ء معنی نا جہہ نئی بجازی
معنی نا درشانی ء کہ یا تینا حقیقی ء اصل نا جاگہ غا اسہ جتا و معنی نُس مونا اتے ہمو جملہ یا ہیبت نا معنی تینا لوزا تیان
اسل بدل مرے جتا مرے اسہ جتا و مفہوم نُس پیش کہ او دا نانا نام نئی بچو فاصلہ اس بف۔

بجازی ناتعریف ۽ پروفیسر سون براہوئی دھن کیک:

”لفظ آتا ہوا مجموعہ ہر اکہ تینا اصلی و حقیقی آ معنی ناچہہ آ بجازی ۽ معنی سے کن استعمال مرے

ہمودے بجازی پارہ بجازی اسہ خاصو معنی سے کن استعمال مریک مخصوص آ معنی تیان

بیدس پین پچو وڑ سے نامعنی کن استعمال متنگ کپک۔ (براہوئی 2003ء، 65)

ہائیکو میٹی گڑ اس بجازی نامثال:

دوٹی باخو کو

کیدن تا برنن ذو ذو

پاٹا خا کو کو

(صابر، 2007، 34)

تیلی تھمبہ مس

چھنکو ہیٹ نس بش تس خاخر

ہر جالمبہ مس

(ندیم، 2013، 29)

درختا تے گڈ اس

تین مس نے آ داڈ غار

پٹیسہ سیخا نس

(مینگل، 2009، 90)

ولے خیرے نا

خن کرے او نیام سر آن

مستی سیری نا

(شیدا، 2009، 103)

براہوئی ہائیکو میٹھی شرک و پال نادر وشم:

شرک و پال ء براہوئی ٹی اسہ آزمودہ سینا وڑ پارہ کہ ہر تصور اتی سوچ آتا بنیاد ء مننگ یا مفنگ نا انداز خلنگ
ء۔ دھنکہ پاچہ ناچی مننگ اسے آزمودہ سے کہ داڑان مہمان سینا بننگ نا احوال مراد الیرہ۔ داتو شرک نئے کہ
براہوئی مخلوق نئی داتو شرک و پال باز جا گئی ء خاص کر پہوالی ء مخلوق نئی داگیر ء بھاز سخت کیرہ اوہمو گیر ء کہ
آزمودہ کرینو اوہمو وڑ مریک۔ ننا بھازا شرک و پال آ کو دھنکہ نت ننا سننگ، تغ ٹی دنتان تاننگ، ہکڑ نادے
مون ء پال کنگ ء پین پین براہوئی ہائیکو میٹھی گڑاس شرک و پال تادر وشم نامثال:

پرانے خن کہ

چاوہ کہ مریک روشن

تہاران کہ

(شیدا، 2009، 14)

خانو با مبالس

دے مچا خوش اسوٹ

اونا امیت کس

(مراد، 1994، 79)

کھٹیا

دا آرٹیکل اٹی جاپانی صنف ہائیکو اٹ اونا او جاپان اٹی ہائیکو نا اہمیت نا تذکرہ کنزنگا نے ہندن ہائیکو
نا تعریف اونا ہائی او سر حال ء نظر شاغزنگا نے دہن تو ہائیکو نا اصل سر حال فطرت ء فطرت نازیبا غدارہ
اونا حسن ء بیان کنگ ء کہ دافطرت نئی ہتم اونا رنگاک او ہر چار انگا موسم کہ اوقتی ہتم، سہیل، تیرمہ،
سیل اواری قدرتی مناظر دریا، طوبے، ریک، مش، تلار، پھل، بلبل، خرسی، درخت، جمر، پر، برف او
پین پین اواری۔

براہوئی ادب نا بنیاتی آ عنوان آتا تذکرہ کنزنگا نے ہرا کہ جاپانی صنف سخن ہائیکو ٹی قلمبند کنزنگا نو۔

براہوئی ٹی ہتم، گواڑخ سنبل تن اور ثقافت دین، مہر و محبت، وطن، زبان و ادب، انسانیت، راجی و یلاک اوایلوسر حال آک ہائیکو ناسر حال جوڑکننگانو۔

داکان بیدس مختلف ہائیکو نگار اتا موعنوان آتیا نوشتہ ہرا کہ براہوئی ادب نانثری آ عنوان تے نظمہ ہائیکو نادر و شتم ترسا نوشتہ نئی بھاز زیبائی اٹ اترنگا ہراڑان کہ اسہ شاعر اسینا لانجی، فکر و فن نا جوانو دراشانی کسد و بریک۔

براہوئی خلقی ادب نانثری بھاز اسر حالاک کہ اوتیتی متل، وساہت، بجازی و شرک و پال اوارء داامو مرواری کو ہرا کہ نا براہوئی زبان نا خلقی ادب نا گنج خزانہ و مڈی گوندینگرہ۔ کہ دافتے براہوئی ہائیکو نگاراک تینا شاعری نازیب وزینت و ددیفنگ کن دافتے شاعری ٹی استعمال کر ساہا ہائیکو نادر و شتم ترسیہ تینا فن آن تادرشانی و کرینو متل، وساہت، بجازی و شرک و پال آک نا براہوئی زبان نا ہموگڑاک و ہرا کہ نازندگی ٹی مختلف موقع غاتیا ہیبت و گپ نادران استعمال مریرہ ہرا کہ نہ بیرہ ہیبت و گپ و نمہ دار کیرہ بلکہ داڑان اسہ زبان اسینا و اشابتی و متکلی نا باروٹ سما تمک۔ داگڑاک داسانا جوڑ کروک افس بلکہ دافتے نا پامداراک صد آ سال مالو جوڑ کر سہ زبان نئی اوڑدہ کرینو۔ دافتہ جوڑ کروک و وخت نا اینو اسکان کس و معلوم اف کہ دانے اسکان پیڑی در پیڑی بھر سر سر۔ ہندن ہائیکو نگاراک دافتے ہائیکو تیتی استعمال کر سادافتے بروک نسل نکلن پین زیات سوگو کرینو دامتیل وساہت بجازی و شرک و پال آتیا شاعر ہر ا مقصد و کاریم و ہلکنے دا اسہ نوشتہ کار و اسہ کتاب سے نا مواداک افس بلکہ مکمل ہائیکو کن متعلقہ تحقیق نا حوالہ غاتیا خیراٹ ساڑی و۔

کتاب آک

احمد، شمیم، (1983)، اصناف سخن اوشہری میونسٹری، مکتبہ عالیہ لاہور،

براہوئی، سوسن، (2003)، براہوئی قدیم نثری ادب، براہوئی اکیڈمی کوئٹہ

بنگلہ، حاجی عثمان، (2006)، براہوئی ادب نالعل وجواہر تحقیق، براہوئی اکیڈمی رجسٹرڈ پاکستان

بیدار، عبدالقیوم، (2010)، کوک، براہوئی اکیڈمی رجسٹرڈ پاکستان

پرکاڑی، نور احمد، (2001)، براہوئی ادب (اولیکو ایڈیشن)

حسنی، حمیرہ صدف، (2000)، چکل، براہوئی ادبی سوسائٹی رجسٹرڈ پاکستان

ساغر، عنایت، (2012)، زندنا نندارہ، گدان ادبی دیوان سوراب

شیدا، شاہ بیگ، (2009)، براہوئی اکیڈمی پاکستان کوئٹہ

صابر، لعل بخش، (2017)، ڈوبہ، براہوئی اکیڈمی پاکستان کوئٹہ

مراد، افضل، (1994)، بادام نا پھل، براہوئی ادبی سوسائٹی (رجسٹرڈ) پاکستان

مینگل، عزیز، (1994)، شمشاک، براہوئی اکیڈمی پاکستان کوئٹہ

مینگل، عزیز، (1997)، جملشک، رستم پرنٹنگ پریس

مینگل، عزیز، (2009)، چولہ، براہوئی اکیڈمی پاکستان کوئٹہ

مراد، افضل، (1994)، بادام نا پھل، براہوئی ادبی سوسائٹی پاکستان کوئٹہ

ندیم، شمس، (2013)، حنام نا خوشبو، براہوئی ادبی سوسائٹی ڈیرہ مراد جمالی